

SUG'URTA SOHASI TARIXI VA LEKSIKASINING SHAKLLANISHI, SOHAGA OID TERMINLARINING IZOHLANISHI VA ETNOGRAFIYASI

Raxmonqulov O'ktam Samatovich

Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti doktoranti(Phd)

TEL: 99 681-76-66

rakhmankulovuktam@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12597997>

Annotatsiya. Ushbu maqolada sug'urta sohasining uzoq tarixi, sug'urta terminining boshqa tillardagi izohi sohaning terminlari etnografiyasi, haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: Termin, Sug'urta termini tarixi, Insurance, Premium sug'urta, Xammurapi qonunlari, dengiz sug'urtasi, Terminos termini, Chegara toshi, Ssuda, Moliyaviy yo'qotish, Santa Klara, Mulki sug'urtalash, Mas'uliyatni sug'urtalash.

FORMATION OF THE HISTORY AND LEXICON OF THE INSURANCE INDUSTRY, INTERPRETATION AND ETHNOGRAPHY OF INDUSTRY TERMS

Abstract. This article provides information about the long history of the insurance industry, the interpretation of the term insurance in other languages, the ethnography of the terms of the industry.

Keywords: Terminology, History of Insurance Terminology, Insurance, Premium Insurance, Laws of Hammurabi, Marine Insurance, Terminos Terminology, Boundary Stone, Loan, Financial Loss, Santa Clara, Property Insurance, Mas liability insurance.

ФОРМИРОВАНИЕ ИСТОРИИ И ЛЕКСИКИ СТРАХОВОЙ ОТРАСЛИ, ТРАКТОВКА И ЭТНОГРАФИЯ ОТРАСЛЕВЫХ ТЕРМИНОВ

Аннотация. В данной статье представлена информация о многолетней истории страховой отрасли, трактовке термина страхование на других языках, этнографии терминов отрасли.

Ключевые слова: Терминология, История страховой терминологии, Страхование, Страхование премий, Законы Хаммурапи, Морское страхование, Терминология Терминоса, Пограничный камень, Ссуда, Финансовые потери, Санта-Клара, Страхование имущества, Страхование ответственности.

Hozirgi kunga qadar termin va terminologiya sohasi uning mazmun mohiyati, leksik-semantik strukturasi dunyo olimlari tomonidan tadqiq qilib kelinmoqda. XX asrning boshlarida dunyo olimlari terminologiya bo'yicha umumiy ishlar olib borgan bo'lsalar XX asrning ikkinchi yarmiga kelib yangi avlod olimlari sohalar terminologiyasi ustida ishlarni davom ettirib kelishmoqda. Bunday izlanishlarning asosiy sabablari terminlarning yaratilishi bilan bog'liq bo'lsa, ikkinchi sababi ekstralingvistik omillarning terminologiyaga ta'siri edi. Biroq har bir fan sohasida yangilanishlar terminologiyaning leksik sathiga o'z ta'sirini ko'rsatib bordi.

Termin va terminologiya turli ijobiy va salbiy ko'rinishdagi yondashuvlar mazkur yo'nalishni soha sifatida shakllanishiga muhim vazifani bajardi. Davrlar mobaynida termin so'zining turli tizimli tillarda paydo bo'lishi, kelib chiqishiga doir turli taxminiy fikrlarni qayd eta olsakda, o'rta asrlarda paydo bo'lgan lotincha *terminos* so'zi va yunoncha logos so'zlarining o'zaro birikishidan hosil bo'lgan terminologiya so'zining paydo bo'lishini termin so'ziga nisbatan

aniqroq qayd etishimiz mumkin. Manbaalarda keltirilishicha termin soʻzi *chegaralar ilohiyligi* keyinchalik esa *chegara toshi*, soʻnggi yoki *tugallangan nuqta joy manzil* kabi bir necha mazmunlarda ifodalangan boʻlsa, oʻrta asrlarda terminus biror narsani aniqlash belgilash maʼnolarida qoʻllanilgan.

Hozirgi davrda sohalarda terminlar tadqiqod olib borish davom etmoqda. Jumladan Sugʻurta sohasi ham terminologiyasida bosqichma-bosqich izlanishlar olib borilyapti.

Sugʻurta – (insuarens, страхования) bu asrlar davomida mavjud boʻlgan tushuncha boʻlib, uning tarixiy taraqqiyoti qadimgi davrlarga borib taqaladi. Sugʻurtaning kelib chiqishini Mesopotamiyaning ilk sivilizatsiyalariga "pastki shartnoma" yoki dengiz sugʻurtasi deb nomlanuvchi shartnoma turi koʻrinishida kuzatish mumkin.

Sugʻurtaning dunyo tillarida atalishi va tarjimasini

Rus adabiyotlarida sugʻurta (страхование) ehtiyot qilish, xavfsizlikni taʼminlash, xavfning oldini olish kabi bir qancha maʼnolari bor. Bu terminning izohlanishi quyidagicha tariflanadi. Sugʻurta(ssuda) - bu sugʻurtalovchi va sugʻurtalovchi oʻrtasidagi muayyan hodisalar sodir boʻlganda jismoniy va yuridik shaxslarning (sugʻurtalovchilarning) mulkiy manfaatlarini ular tomonidan sugʻurta mukofotlari hisobidan shakllantirilgan pul mablagʻlari hisobidan himoya qilish boʻyicha munosabatlari.

Ingliz adabiyotlarida "sugʻurta" Insurance atamasi jismoniy shaxslar yoki tashkilotlar oʻzlarini moliyaviy yoʻqotish yoki noaniqlikdan himoya qiladigan mexanizm yoki kelishuvni anglatadi, bunda toʻlov evaziga xavfni kompaniya yoki yuridik shaxsga oʻtkazib, mukofoti sifatida tanilgan. Sugʻurta - bu ingliz adabiyotida turli adabiy asarlar va munozaralarda oʻz yoʻlini topgan asosiy tushuncha sifatida izohlanadi.

Adabiyotlarda sugʻurta termini himoya, xavfsizlik yoki xavfni boshqarish uchun metafora yoki ramz sifatida xizmat qilishi mumkin. Mualliflar koʻpincha sugʻurta bilan bogʻliq mavzularda ishonch, xavfsizlikning muayyan tarmoqlari, oldindan aytib boʻlmaydiganlik va hayotdagi xavf va xavfsizlik oʻrtasidagi muvozanat kabi kengroq gʻoyalarni oʻrganish uchun foydalanadilar. Ushbu tematik element inson tajribasida mavjud boʻlgan noaniqliklar va himoya choralarini aks ettirish orqali personajlar, syujetlar va umumiy hikoyalarga chuqurlik qoʻshishi mumkin.

Sugʻurtaning qisqacha tarixi va kelib chiqishi haqidagi mulohazalarga toʻxtaladigan boʻlsak qadimgi Bobil va dengiz savdogarlariga borib taqaladi.

Qadim zamonlarda savdo iqtisodiyotning muhim qismi boʻlgan va turli mintaqalardan kelgan savdogarlar oʻz tovarlarini koʻpincha xavfli dengiz sayohatlari orqali joʻnatishgan. Bu savdogarlar oʻz sarmoyalarini himoya qilish uchun moliyachilar bilan shartnomalar tuzar edilar, bunda moliyachilar sayohatni moliyalashtirish uchun qarz beradi va buning evaziga savdogar tovar manziliga xavfsiz yetib borsagina qarzni foiz bilan qaytarishga rozi boʻlard.

Tabiiy ofatlar (zilzila, suv toshqini, yogʻin va boshqalar), har xil baxtsiz hodisalar roʻy berganda koʻrilgan zararni qoplash va boshqa pul qoplamalari toʻlash uchun maqsadli pul jamgʻarmalarini tashkil etish va undan foydalanish bilan bogʻliq iqtisodiy munosabatlar tizimi hisoblanadi.

Dunyo tarixida sugʻurta va shunga oʻxshash dastlabki amaliyotlar Bobilda taxminan 4000 yil oldin uchragan. Oʻsha davrda rivojlangan tijorat markazlari boʻlgan Bobilda karvon savdogarlariga qarz bergan kapitalistlarning karvonlarini oʻgʻirlash yoki toʻlovni toʻlash

holatlarida savdogarlarning qarzlarini yo‘q qilishdi. Keyinchalik bu voqea qirol Xammurapi tomonidan qonuniylashtirildi. Hammurapi kodeksining eng katta xususiyati shundaki, unda qaroqchilar hujum qilgan vaqtda karvonlarning yo‘qotishlari hisoblanib boshqa barcha karvonlardagi mol-mulklar teng taqsimlanishi kerakligini oldindan o‘ylamagan. Bu quruqlik transportida xavflarni taqsimlashning birinchi misoli.

Miloddan avvalgi 600-yillarda hindular sug‘urta xususiyatlari bilan kredit shartnomalarini tuzishni boshladilar. Oddiy tarkibga ega bo‘lgan bunday shartnomalar jamiyatlarda sug‘urta terminini rivojlantirish orqali sug‘urtalashning birinchi qadamlarini ochib berish nuqtayi nazaridan muhimdir. Ushbu turdagi kredit shartnomalari o‘rta asrlarda rivojlanib, dengiz ssudasi (**ssuda** (rus) — moddiy boyliklar garovi hisobiga foiz to‘lash va qaytarib berish sharti bilan muayyan muddatga qarzga beriladigan pul yoki moddiy boylik) va yuk tashish sug‘urtasining asosini tashkil etdi.

Sug‘urta tushunchasi qadimgi Yunoniston va Rimda yanada rivojlangan. Afinada "koina" deb nomlangan savdogarlar guruhlariga kema halokati yoki qaroqchilik tufayli zarar ko‘rgan a‘zoga yordam berish uchun ishlatilishi mumkin bo‘lgan mablag‘larni yaratish uchun pullarini birlashtirdilar. Ushbu koinalarni o‘zaro sug‘urta tashkilotlarining eng qadimgi shakli sifatida ko‘rish mumkin.

Keyinchalik sug‘urtaga yaqinroq bo‘lgan dasturlar, ayniqsa, dengiz savdosi rivojlanadigan sohalarda kuzatilmog‘da. Dastlabki dengiz davlatlari - karfagenliklar, rimliklar va yunonlar orasida kema tashigan yukni qarzga berish orqali portga yetib bormaslik xavfini o‘z zimmalariga olganlar ham bo‘lgan va kema portga xavfsiz qaytib kelganida, ular bergan ssuda miqdori va ular olgan xatar evaziga foizlar jihatidan muhim ulush bo‘lgan. Cherkov tomonidan yuqori foiz stavkalari toqat qilinmadi va bir muncha vaqt o‘tgach, bu ta‘qiq qilindi. Ehtimol, ushbu ta‘qiq potentsial xavf-xatarlarga qarshi oldindan sug‘urta mukofotining shaklini keltirib chiqardi va shuning uchun sug‘urta g‘oyasi paydo bo‘ldi.

Premium sug‘urta milodiy 1250 yilda Venetsiya, Florensiya va Genuya shaharlarida paydo bo‘lgan. Biroq zamonaviy sug‘urta konsepsiyasini 14-asrda Lombard savdogarlarining paydo bo‘lishi bilan bog‘lash mumkin. Ushbu savdogarlar Italiyaning Lombardiya shahrida dunyodagi birinchi sug‘urta bozorini tashkil etishdi. Ular mukofot olish orqali uzoq masofali savdo safarlarida tovarlarni yo‘qotishdan himoya qilishni taklif qiladilar. Bu savdogarlarga guruhning har qanday a‘zosi tomonidan ko‘rilgan yo‘qotishlar xarajatlarini qoplash imkonini berdi, bu esa umumiy tavakkalchilik pulini yaratdi.

Iqtisodiy sharoitning o‘zgarishi bilan savdo XIV asrdan boshlab juda muhim o‘zgarishlarni ko‘rsatdi. O‘sha paytda sug‘urta dengiz savdosida eng rivojlangan Italiyada kerak edi va dengiz sug‘urtasi tushunchasi bu yerda birinchi marta paydo bo‘ldi. Birinchi sug‘urta polisi sifatida qabul qilingan shartnoma 1314 yil 23-oktyabrda tuzilgan va "Santa Klara" kemasining yukini Italiyaning Genuya bandargohidan Majorkaga etkazib berishni tashkil qilgan. Birinchi sug‘urta kompaniyasi 1347 yilda, shuningdek, Genuyada tashkil topgan. Sug‘urta to‘g‘risidagi birinchi qonuniy qonun 1424-yilda nashr etilgan "Barselona" farmonidir. Italiyada boshlanganidan so‘ng, dengiz sug‘urtasi, ayniqsa, XIV asrda Angliyada rivojlangan.

Dengizda boshlangan va rivojlangan sug‘urta biznesi keyinchalik hayotni sug‘urtalash g‘oyasini keltirib chiqardi. Kema va uning yuklarini sug‘urtalash kapitan, yo‘lovchilar va ekipajni

sug'urtalash g'oyasini keltirib chiqardi. XVII asrda italiyalik bankir Tonti tomonidan joriy qilingan "Tontinlar" deb nomlangan tizimda ba'zi odamlar birlashib, ma'lum vaqt oralig'ida ma'lum miqdordagi pulni qo'yishdi va davr oxirida tirik qolganlar ular orasida pulni bo'lishishdi. Aksariyat odamlar boshqalarga qaraganda uzoqroq umr ko'rishiga ishonganliklari sababli juda mashhur bo'lgan ushbu tizimda, o'lganlar moddiy zarar ko'radi va o'lim xavfi uchun mukofot puli to'lash ko'zda tutilgan. belgilangan vaqt. Va hayotni sug'urtalashga o'tish shu tarzda boshlandi.

XVII asrning ikkinchi yarmi sug'urtaning rivojlanishiga sabab bo'lgan ikkita muhim voqeaga guvoh bo'ldi. Ulardan birinchisi – bu sug'urtalashda statistik usullar va usullarni qo'llash (Ehtimollarni hisoblash), ikkinchisi – 17-yil 2-sentabrda Londonda yuz bergan, to'rt kun davom etgan va 1666 ta uy va 13.000 ta uyning yonib ketishiga sabab bo'lgan katta yong'in. Cherkovlar va yerlarni sug'urtalashning paydo bo'lishiga olib kelgan ushbu voqea jamoatchilikka katta ta'sir ko'rsatdi va bunday ofatlar oqibatlaridan ehtiyotkorlik bilan foydalanish g'oyasini tug'dirdi. Ushbu rivojlanayotgan g'oya asosida 100 yilda "Yong'in idorasi" tashkil etilgandan so'ng, 1667-yilda raqib sheriklik sifatida paydo bo'lgan birinchi "Do'stlik jamiyati" yong'indan sug'urta kompaniyasi ish boshladi.

1684-yilda Lloydning Angliyada asos solishi bilan sug'urta sohasida yangi davr boshlandi. Londondagi Edvard Lloyd ismli kofexona kema egalari, ishbilarmonlar va savdogarlar dengiz savdosi to'g'risida ma'lumot almashadigan joyga aylandi. Bu yerda kema yoki kemandagi yuklari uchun kafolatlar bergan odamlar "Anderrayerterlar" (ing. underwriter — 1) yangi chiqarilgan qimmatbaho qog'ozlar (aksiya, obligatsiya va boshqalar)ning muayyan miqdorini sotib olib, keyinchalik uni investorlarga sotish yo'li bilan joylash-tirish majburiyatini oladigan kafil. Sug'urta ishida sug'urta kompaniyasi tomonidan xatarning barcha turlarini sug'urtalashga vakil qilingan shaxs. Anderrayerter sug'urta portfelining shakllanishiga javob beradi) sifatida hujjatlarni rasmiylashtirish orqali ishlay boshladilar va yana bu odamlar Edvard Lloyd vafotidan keyin o'zaro Lloyd's nomli jamoat tashkil etishdi. Lloyd's tashkiloti 1688-yilda Buyuk Britaniya parlamenti tomonidan qabul qilingan qonun bilan Ittifoqga kiritilgan. Lloyd's birinchi yillarida faqat dengiz sug'urtasi sohasida faoliyat yuritgan bo'lsa, keyinchalik yerlarni sug'urtalash sohasiga o'tdi va bugungi kunda u barcha turdagi sug'urtalarni amalga oshiradigan muassasaga aylandi. Lloyd's - bu dunyoda noyob bo'lgan mutlaqo noyob sug'urta kompaniyasi. Lloyd's sug'urta kompaniyasi emas, balki Anderrayerterlar hamjamiyati va uyushmasi, shuningdek, jahon transport razvedkasining markazi. Lloyd'sning eng o'ziga xos xususiyati shundaki, Lloyd's a'zolari o'zlarining barcha mol-mulklari bilan javobgar bo'lishadi va hech qachon sug'urtalangan shaxs bilan bevosita aloqada bo'lmaydilar va o'zaro munosabatlar vositachilar yoki "Brokerlar" deb nomlangan kompaniyalar bilan o'rnatiladi. Brokerlar Lloyd's bilan ishlash va mijozning sug'urtasi va tovon puli bilan shug'ullanish uchun bu yerda ro'yxatdan o'tishadi.

Dengiz sug'urtasi bilan bog'liq bo'lgan individual baxtsiz hodisalar, yerni sug'urtalashda va poezdlarda sodir bo'lgan baxtsiz hodisalar baxtsiz hodisalar sug'urtasida zamonaviy sug'urtaning paydo bo'lishiga olib kelgan bo'lsa, sanoatning rivojlanishi bilan bog'liq bo'lgan katta texnik zarar muhandislik sug'urtasining rivojlanishiga olib keldi. Bu tizim tavakkalchilikni savdogardan moliyachiga samarali o'tkazib, sug'urta shaklini yaratdi.

XX asrning boshlarida sug'urta kompaniyalari har qanday sug'urta ehtiyojlarini qondirish uchun o'z tashkilotlarini yakunlagan tashkilotlar sifatida samarali xizmat ko'rsatadigan darajaga erishdilar.

Shunday qilib, hozirgi kunga kelib sug'urta tashkilotlari o'tmishdagi hamkasblarining ishlarini davom ettirib yangi izlanishlar olib bordilar va natijada yangi sug'urta turlarini taqdim etdilar.

Sug'urta sohasi asosan 4 turga ajratiladi. Bunda insonning mol-mulki, sog'ligi, kasbiy faoliyati hamda ijtimoiy hayoti bilan bog'liq bo'lgan kuzatilishi mumkin bo'lgan xavf xatarlarni oldindan ehtiyot chorasini ko'rish maqsadida tashkil etilgan.

Sug'urta sohasining turlari:

1 Mulkni sug'urtalash

- 1.1 Uy sug'urtasi
- 1.2 Yong'in va tabiiy ofat xavfi
- 1.3 Biznesni to'xtatish sug'urtasi
- 1.4 Qurilish va o'rnatish risklarini sug'urtalash
- 1.5 Avtotransportni sug'urta qilish
- 1.6 Yuklarni sug'urtalash

2 Mas'uliyatni sug'urtalash

- 2.1 Uchinchi shaxslar oldidagi umumiy fuqarolik javobgarligini sug'urta qilish
- 2.2 Mahsulot ishlab chiqaruvchi, xizmat ko'rsatuvchi provayderning javobgarligini sug'urtalash
- 2.3 Direktorlar va mansabdor shaxslar (D&O) mas'uliyatini sug'urtalash
- 2.4 Kasbiy javobgarlikni sug'urta qilish
- 2.5 Ish beruvchining javobgarligini sug'urta qilish
- 2.6 Atrof-muhitga etkazilgan zarar uchun javobgarlikni sug'urta qilish
- 2.7 Avtotransport vositasi egasining javobgarligini sug'urta qilish
- 2.8 Chet elga chiqishda transport vositasi egasining javobgarligini sug'urtalash

3 Shaxsiy sug'urta

- 3.1 Vaqf hayot sug'urtasi, pensiya sug'urtasi
- 3.2 Baxtsiz hodisalardan sug'urta qilish
- 3.3 Sog'liqni saqlash sug'urtasi
- 3.4 Chet elga sayohat qilganlar uchun sug'urta

4 Moliyaviy va o'ziga xos risklarni sug'urtalash

- 4.1 Moliyaviy majburiyatlarning bajarilmasligini sug'urtalash
- 4.2 Mulkni sug'urtalash
- 4.3 Siyosiy xavflarni sug'urtalash

Sug'urta sohasiga oid bir nechta terminlarni ko'rib chiqsak

1. Baxtsiz hodisa ushbu 2 komponentli murakkab termin asosan inson sog'lig'i bilan bog'liq

Izohi: Sug'urtalangan shaxsning irodasiga bog'liq bo'lmagan tasodifiy, qisqa davrda yuz beruvchi odam organizmiga tashqaridan ta'sir etadigan va travmatik jarohatga, yoki sog'liqning boshqacha yomonlashuviga va/yoki vafot etishiga olib keladigan hodisa. Baxtsiz hodisa bo'lib barcha turdagi kasalliklar, shu jumladan kasbiy va yuqumli kasalliklar, shuningdek oziq-ovqatlardan yoki dori-darmonlardan zaharlanishdan sog'liqning yomonlashuvi hisoblanmaydi.

Ushbu terminning sintaktik tahlil qilamiz.

Tuzilishi: qo'shma baxtsiz + hodisa

Tarkibi: sifat+ot, yasama so'zlardan tashkil topgan murakkab termin

Antonimi: baxtli xodisa, baxtli voqea

Sinonimi: ko'ngilsiz hodisa, ko'ngilsiz voqea

2. Broker (sug'urta brokeri) ingliz tilidan kirib kelgan termin.

Izohi: Sug'urta qildiruvchi yoki sug'urtalovchi topshirig'iga ko'ra o'z nomidan sug'urta bo'yicha vositachilik faoliyatini amalga oshiruvchi, belgilangan tartibda tadbirkor sifatida ro'yxatdan o'tgan yuridik yoki jismoniy shaxs. O'z mavqeiga ko'ra Sug'urta bozorida sug'urta qildiruvchining vakili hisoblanadi hamda unga moliyaviy barqaror va mas'uliyatining hajmi va to'lovlar stavkalarining miqdori bo'yicha optimal sug'urta shartlarini ta'minlovchi kompaniyani (kompaniyalar guruhini) topib berishi lozim. Sug'urta hodisasi yuz berganda Sug'urta bozorida sug'urta qildiruvchiga qoplama olishda yordam berishi lozim. Shu bilan birgalikda u sug'urtalovchidan komissiya haqini oladi va unga sug'urta badallari (mukofotlari) to'lanishiga mas'uldir. Ayrim davlatlarda sug'urta shartnomalarining asosiy qismi Sug'urta bozorida orqali tuziladi, boshqalarida esa - faqatgina yirik, yangi va ko'pchilikka unchalik ma'lum bo'lmagan qaltisliklar sug'urtalanadi. Brokerlik instituti asosan Buyuk Britaniya va AQSh da rivojlangan. Qayta sug'urtalash brokerining vazifasi bo'lib ma'lum ulushda O'z zimmasiga olishga tayyor bo'lgan kompaniyalar o'rtasida qayta sug'urtalashga topshirilayotgan qaltisliklarni taqsimlash hisoblanadi.

Ushbu terminning sintaktik tahlil qilamiz.

Tuzilishi: sodda yasama, fe'l + ot yasovchi qo'shimcha

Tarkibi: brake + er fe'lga ot yasovchi er qo'shimchasini qo'shish bilan yasalgan bir komponentli termin

Sinonimi: sug'urta komissari, vositachi

3. Yetkazilgan zarar: Ikki komponentli murakkab termin

Izohi: Sug'urtalovchiga qonunchilikda yoki sug'urta shartnomasida belgilangan tartibda xabar qilingan, sug'urta hodisasi yuz berishi natijasida sug'urtalanuvchi (sug'urtalangan)ning mulkiy manfaatlariga etkazilgan zararining pul ko'rinishi. Egalik tituli

1) yer, ko'chmas mulk, boshqa mulkka egalik qilish huquqini tasdiqlovchi hujjat;

2) biron bir mulkka egalik qilish uchun qonuniy (yuridik tasdig'i mavjud) huquq. Ekologik qaltisliklarni sug'urtalash

mulk sug'urtasi turiga oid yoki atrof muhitni ifloslantirganlik bilan bog'liq qaltisliklarni sug'urtalash.

Tuzilishi: Qo'shma yasama,

Tarkibi: Fe'l + ot fe'lga sifatdoshning o'tgan zamon qo'shimchasi gan qo'shish va mavhum ot bilan yasalgan ikki komponentli termin

Antonimi: Keltirilgan foyda

Sinonimi: Xo'jalik faoliyatidan ko'rilgan yo'qotishlar; pul shaklida ifoda etiladi. Bir shaxsga ikkinchi bir shaxsning huquqbuzarligi tufayli yetkazilgan pul shaklidagi ziyon.

4. Bank sug'urtasi- inglizcha (bank insurance) ikki komponentli murakkab termin.

Sug'urtaning nisbatan yangi turi hisoblanadi.

Izohi: Tijorat banklari tomonidan amalga oshiriladigan (depozitlarni sug'urtalashdan boshqa) sug'urtaning nisbatan yangi turi. Farbiy Evropa davlatlarida va AQShda Bank sug'urtasi - Bu tijorat banklarining sug'urta sohasiga (asosan shaxsiy sug'urta sohasiga) kirib kelishidir; faoliyat yuritayotgan sug'urta kompaniyalarini sotib olish yoki keng yoyilgan bank filiallari va bo'linmalari tarmog'i orqali sug'urta polislarini sotish tizimlarini tashkil etishda (agar bu qonunchilik bilan ruxsat etilgan bo'lsa) namoyon bo'ladi.

Tuzilishi: Qo'shma yasama,

Tarkibi: Ot + ot ko'rinishida yasalgan ikki komponentli termin

O'zbekistonda sug'urta sohasining takomillashishi:

Sug'urta sohasi tizimini tartibga solish maqsadida O'zbekiston Respublikasining "Sug'urta faoliyati to'g'risida"gi qonuni qabul qilingan va bu qonunning 3- moddasida "Sug'urta — muayyan voqea (hodisa) yuz berganda yetkazilgan zararning o'rnini qoplash, tovon puli va boshqa to'lovlarni to'lash uchun maqsadli pul jamg'armalarini tashkil etish hamda ulardan foydalanish bilan bog'liq bo'lgan, jismoniy va yuridik shaxslar uchun ularning manfaatlarini himoya qilishga doir munosabatlar" majmui tushuniladi. Olib borilayotgan islohotlar samarasini yanada oshirish, davlat va jamiyatning har tomonlama va jadal rivojlanishi uchun shart-sharoitlar yaratish, davlatimizni modernizatsiya qilish va hayotning barcha sohalarini liberallashtirish bo'yicha ustuvor yo'nalishlarni amalga oshirish maqsadida "Harakatlar strategiyasidan – Taraqqiyot strategiyasi sari" tamoyiliga asosan ishlab chiqilgan quyidagi yettita ustuvor yo'nalishdan iborat.

1. "2022 - 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi" ishlab chiqildi.
2. Taraqqiyot strategiyasida 2022-yil va keyingi yillarda iqtisodiyot sohasida amalga oshirish zarur bo'lgan dasturiy va maqsadli vazifalarga bag'ishlanib, maqsadlarning uchinchi yirik guruhi "Milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash" deb nomlandi.
3. Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyasining puxta ishlab chiqilganligi, iqtisodiy islohotlar maqsadi va vazifalarini belgilab beradi.
4. Belgilangan vazifalarni amalga oshirishda sug'urta sektorining rolini oshirish, iqtisodiyotning real sektori, tashqi va ichki investitsiyalar, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni sug'urta yo'li bilan himoyalashning xalqaro tajribasini o'rganish va muhokama qilish,
5. Fuqarolarga ko'rsatiladigan sug'urta xizmatlarini rivojlantirish va aholining sug'urta madaniyatini oshirish,
6. Sug'urta bozorini tartibga solishning prudensial normalarini takomillashtirish
7. Sug'urta faoliyatini raqamlashtirish va axborot xavfsizligini ta'minlash borasida bir qancha maqsadlar kiritilgan.

Bugungi kunda O'zbekiston iqtisodiyotini jahon iqtisodiyotiga tobora integratsiyalashuvi, global xavf-xatarlarning oshib borishi, xalqaro sug'urta hamjamiyati, sohaning ekspertlari va tahlilchilari oldiga hal etilishi dolzarb ahamiyatga ega bo'lgan qator vazifalarni ilgari surayotganligi xorijlik mutaxassislar tomonidan alohida tilga olinmoqda.

Xulosa: O'zbekistonda sug'urta tiziminining rivojlanishi dunyo ta'limotidan ortda qolgani yo'q, chunki davlatimiz mustaqillikka erishgan kundan boshlab har bitta sohada islohotlar olib bordi. Jumladan sug'urta sohasi ham keng qamrovli rivojlanish bosqichini boshdan o'tqazdi. Sug'urta tizimi uning taraqqiyot bosqichi juda o'rinli tartibda amalga oshirildi. Sug'urta

sohasining barcha tarmoqlari keng rivojlandi va xalq uchun manfaatli yo‘nalishlari tashkil etildi, dunyodagi rivojlangan davlatlardan hech ham qolishmay rivojlanishda davom etmoqda.

REFERENCES

1. O‘zbekiston Respublikasining 2021 yil 23 noyabrdagi “Sug‘urta faoliyati to‘g‘risida”gi qonuni. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, 24.11.2021-y., 03/21/730/1089-son
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28 yanvardagi “2022 — 2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-60-sonli Farmoni. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi,; 10.02.2023-y., 06/23/21/0085-son
3. O‘zbek tilining izohli lug‘ati. 5 jildli 1-5-jildlar – Toshkent: “O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi” davlat ilmiy nashriyoti 2006-2008.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi farmoni;
5. X.M.Shennayev, I.K.Ochilov, S.E.Shirinov, I.G`.Kenjayev “Sug‘urta ishi” Toshkent-2014;
6. Gomelya V.B, Rubin Y.B, Soldatkin V.I “Straxovoy portfel” Moskva Somentik-1994

Internet manbaalar:

1. <http://www.wikipedia.org>
2. <http://www.unipolisinfo.uz>
3. <https://www.mf.uz/uz/news-mf-jx/item/609-609.html>.